

Chính sách phòng chống tham nhũng ở Liên bang Nga và gợi mở một số giải pháp cho Việt Nam hiện nay

ThS. VŨ THỊ HƯỜNG

Học viện Báo chí và Tuyên truyền. Email: vuhuong231092@gmail.com

Nhận ngày 7 tháng 02 năm 2022; chấp nhận đăng tháng 04 năm 2023.

Tóm tắt: Tham nhũng là một hiện tượng phức tạp, nhiều mặt, tiềm ẩn. Các đặc điểm của tham nhũng với tư cách là một hiện tượng xã hội được phân tích trong khuôn khổ các phương pháp tiếp cận chính trị - pháp luật, kinh tế - xã hội và văn hóa. Tham nhũng ngày nay là một trong những vấn đề nghiêm trọng nhất ở Nga, cản trở sự phát triển kinh tế - xã hội và đe dọa an ninh quốc gia. Bài báo phân tích các đặc điểm của biểu hiện tham nhũng ở Liên bang Nga, thực trạng tham nhũng trong cơ quan công quyền, cũng như những cách tốt nhất để giải quyết vấn đề tham nhũng nhằm làm giảm tốc độ tăng trưởng của nó. Từ đó, đề xuất một số giải pháp nâng cao hiệu quả phòng, chống tham nhũng ở Việt Nam trong giai đoạn hiện nay.

Từ khóa: Khoa học chính trị, tham nhũng, chính sách phòng chống tham nhũng của nhà nước, cơ quan công quyền, Liên bang Nga.

Abstract: Corruption is a complex and multifaceted phenomenon. The characteristics of corruption as a social phenomenon are analyzed within the framework of political-legal, socio-economic and cultural approaches. Corruption is today one of the most serious problems in Russia, hindering socio-economic development and threatening national security. The article analyzes the characteristics of the manifestations of corruption in Russia, the current state of corruption in public authorities, as well as the best ways to deal with corruption in order to slow down the growth rate. its. Thereby, it proposes some solutions to improve the effectiveness of anti-corruption in Vietnam in the current period.

Keywords: Political science, corruption, the state's anti-corruption policy, public agencies, Russia.

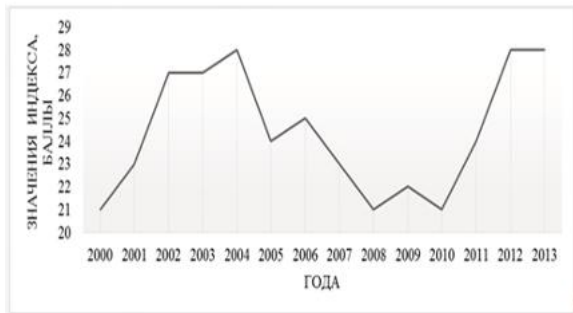
1. Thực trạng vấn đề tham nhũng ở Nga

Để đánh giá mức độ nhận thức về tham nhũng của các nhà phân tích và nhà kinh doanh, một chỉ số đặc biệt được sử dụng, được tính toán trên cơ sở dữ liệu thu được từ các nguồn độc lập và được tính toán bởi tổ chức phi chính phủ quốc tế Transparency International. Đây là chỉ số tổng hợp xếp hạng các quốc gia và vùng lãnh thổ theo thang điểm từ 0 (mức độ tham nhũng cao nhất) đến 100 (mức độ tham nhũng thấp nhất) dựa trên mức độ nhận thức về mức độ tham nhũng của khu vực công. Tuy nhiên, cần lưu ý rằng việc đo lường mức độ tham

nhũng là vô cùng khó khăn do việc tìm kiếm thông tin và đánh giá độ tin cậy của nó vốn dĩ đã gặp nhiều khó khăn. Tuy nhiên, xếp hạng dựa trên Chỉ số Nhận thức Tham nhũng cung cấp mức độ tham nhũng gần đúng trong một quốc gia.

Vào cuối năm 2013, bảng xếp hạng đã bao phủ 177 quốc gia, bao gồm cả Nga. 10 quốc gia hàng đầu, tức là các quốc gia có mức độ tham nhũng thấp nhất, là Đan Mạch, New Zealand, Phần Lan, Thụy Điển, Na Uy, Singapore, Thụy Sĩ, Hà Lan, Úc và Canada. Chỉ số Nhận thức Tham nhũng khác nhau ở các quốc gia này từ 81 đến 91. Các quốc gia tham

những nhiều nhất là Afghanistan, Triều Tiên, Somalia, chỉ số tương tự đối với các quốc gia này là ở mức 8. Nga với mức nhận thức tham nhũng là 28 đứng ở vị trí thứ 127, đồng thứ bậc với Azerbaijan, Lebanon, Madagascar và Pakistan.

Hình 1. Giá trị của Chỉ số Nhận thức Tham nhũng ở Nga từ năm 2000 đến 2013⁽¹⁾

Một phân tích về động lực của chỉ số nhận thức tham nhũng có thể mô tả Nga là một quốc gia có mức độ bảo vệ thấp đối với các hành động bất hợp pháp liên quan đến tham nhũng. Trong 13 năm, chỉ số này thay đổi từ 21 đến 28. Các giá trị thấp nhất được ghi nhận trong giai đoạn khủng hoảng kinh tế và hệ thống chính trị năm 2008 - 2010. Tỷ lệ cao như vậy ảnh hưởng tiêu cực đến hình ảnh và sức hấp dẫn đầu tư của đất nước, chỉ số nhận thức tham nhũng là yếu tố định hướng cho các đối tác nước ngoài khi quyết định đầu tư. Vào cuối năm 2012, các nghiên cứu của Economist Intelligence Unit (một doanh nghiệp độc lập thuộc Tập đoàn Economist cung cấp những dịch vụ dự đoán và cố vấn qua nghiên cứu và phân tích) đã được thực hiện, kết quả cho thấy một trong những trở ngại chính đối với sự hợp tác giữa các công ty nước ngoài và các công ty Nga là tham nhũng với kết quả 28% số người được hỏi bày tỏ lo ngại về vấn đề này.

Nhóm nghiên cứu Public.ru đã phát hiện ra rằng trong năm 2012, số tiền thiệt hại cho ngân sách nhà nước Liên bang Nga do các hoạt động tham nhũng của chính quyền ở các khu vực lên tới khoảng 34 tỷ rúp, trong đó 31 tỷ rúp thiệt hại thuộc về thủ đô Mátxcova. Cũng nằm trong top 10 xếp hạng tham nhũng, ngoài ra còn có các vùng như

vùng Nizhny Novgorod, Lãnh thổ Khabarovsk, Cộng hòa Chuvashia, Yakutia, Ingushetia, Cộng hòa Bashkortostan, vùng Chelyabinsk, vùng Arkhangelsk, vùng Rostov. Nó được tiết lộ rằng số lượng tội phạm lớn nhất được thực hiện bởi các quan chức trong lĩnh vực y tế, xây dựng, nhà ở và dịch vụ xã hội, nông nghiệp, tài nguyên thiên nhiên và sinh thái⁽²⁾.

Theo các số liệu được công bố trong sắc lệnh do Tổng thống Vladimir Putin ký thông qua, trong giai đoạn 2012 - 2015, tại Nga có khoảng 1.200 cán bộ bị sa thải vì vi phạm các quy định về chống tham nhũng. Trong một cuộc trả lời phỏng vấn báo chí vào đầu tháng 12/2017, công tố Liên bang Nga Yuri Chaika cũng cho biết chỉ trong vòng 2 năm qua, thiệt hại về kinh tế do các vụ tham nhũng tại Nga ước tính lên tới hơn 2,5 tỷ USD.

Sự gia tăng của tham nhũng là do nhận thức về những hành vi phạm tội còn thấp, thiếu trách nhiệm giải trình và sự mơ hồ của các quy phạm pháp luật. Ngoài ra, tham nhũng còn được thúc đẩy bởi mức thu nhập thấp của một số nhóm dân cư, không có khả năng đạt được mục tiêu của họ một cách trung thực, tức là mọi người mất động lực để hành động theo quy định của pháp luật. Ví dụ, tiền lương chính thức của nhân viên y tế và giáo viên ở mức không phù hợp, còn hạn chế cho nên điều này đã thôi thúc họ nhận hối lộ để đảm bảo được sung túc về vật chất.

Để giảm mức độ tham nhũng, Nga học hỏi kinh nghiệm của các nước dẫn đầu danh sách các quốc gia chống tham nhũng. Liên minh châu Âu đã cố gắng đi tìm câu trả lời cho câu hỏi tại sao Đan Mạch đứng đầu về sự trung thực của chính phủ? Trong khi luật pháp Đan Mạch lại có ít luật về chống hối lộ và tham nhũng, Đan Mạch có cam kết mạnh mẽ về tính liêm chính và mức độ gắn kết xã hội cao. Ý thức trách nhiệm công dân được phát triển cao không bị áp đặt từ cấp trên, là một phần không thể thiếu của xã hội Đan Mạch. Điều này khiến cho Đan Mạch trở thành quốc gia dẫn đầu về sự trung thực của chính phủ. Và mô hình xã hội của Đan Mạch cũng không thể chuyển sang bất kỳ xã hội của quốc gia nào khác. Để xóa bỏ tham nhũng

ở Nga, điều cần thiết là đa số công dân phải trung thực đây chính là nguyên tắc chính của họ.

Ví dụ kinh nghiệm của Trung Quốc cũng sẽ hữu ích cho Nga. Một trong những quốc gia tích cực chống tham nhũng và nỗ lực hình thành bộ máy nhà nước và chính quyền liên chính là Trung Quốc. Ở Trung Quốc, trong một thời gian dài, nước này đã thực hiện hệ thống hình phạt khá nghiêm khắc đối với các quan chức tham nhũng, trong đó có hình thức trừng phạt cao nhất là tử hình. Tuy nhiên, điều này không mang lại kết quả như mong muốn, và Trung Quốc vẫn nằm giữa danh sách các quốc gia tham nhũng trong những năm qua. Năm 2013, Trung Quốc được xếp hạng 80 trong số các quốc gia chống tham nhũng với Chỉ số Nhận thức Tham nhũng là 40. Để đạt được kết quả như vậy, Chính phủ Trung Quốc đã xây dựng một chương trình bao gồm các biện pháp luân chuyển nhân sự, không cho phép các quan chức "ngồi ngoài" và sử dụng quan hệ thân hữu, gia đình và quan chức vốn đã được thiết lập để thực hiện các hành động phi pháp. Chương trình này bao gồm tất cả các quan chức và đại diện của cơ cấu doanh nghiệp, bất kể chức vụ và vị trí của họ, vì vậy năm 2013 Huang Guangyu, người giàu nhất Trung Quốc, người sáng lập chuỗi bán lẻ điện máy lớn nhất cả nước, đã bị kết án. Việc xác định nhanh chóng các quan chức tham nhũng được hỗ trợ bởi "đường dây nóng" và một trang web đặc biệt, nơi bất kỳ công dân nào cũng có thể ẩn danh cung cấp thông tin cho nhà điều hành, ghi âm tin nhắn thoại, gửi fax, viết hoặc để lại tin nhắn dưới dạng điện tử. Các biện pháp chống tham nhũng ở Trung Quốc không chỉ nhằm xác định các hành vi phạm tội đã xảy ra mà còn nhằm truyền đạt các nguyên tắc đạo đức cho sinh viên, học sinh và thậm chí cả trẻ em mẫu giáo. Các chương trình truyền hình đặc biệt và phim hoạt hình được tạo dựng mô phỏng về hiện tượng tham nhũng nhằm nói lên tác hại của tham nhũng đến kinh tế - xã hội. Từ đó thực hiện mục đích giáo dục, tuyên truyền về vấn đề tham nhũng và hệ lụy của tham nhũng.

Tham nhũng là một chủ đề rất phức tạp và "nhức nhối" đối với Nga. Tuy nhiên, đất nước này

có cơ hội và phương pháp để thoát khỏi nó. Họ cần phải đoàn kết để áp dụng có hiệu quả các biện pháp khác nhau, cũng như để tiến hành một cuộc đấu tranh liên tục và khó khăn. Để làm được điều này, cần đưa vào kế hoạch phòng, chống tham nhũng kinh nghiệm đấu tranh phòng, chống tham nhũng của một số nước trên thế giới và pháp luật của Liên bang Nga nhằm ngăn chặn sự "nở rộ" của tham nhũng. Ngoài ra, như Tổng thống Liên bang Nga Putin V.V. đã lưu ý: "Việc từ chối vi phạm pháp luật nên được đưa ra từ ghế nhà trường - cả ở trường học, cơ sở giáo dục đại học và cơ sở giáo dục trung học, và tất nhiên, ở công việc và trong gia đình. Chúng ta phải luôn ghi nhớ điều này"⁽³⁾.

2. Định hướng các chính sách phòng, chống tham nhũng ở Nga

Các phương tiện pháp lý hiệu quả nhất để chống tham nhũng, ban đầu là các quy định pháp luật, các phương pháp chống lại các quan hệ tham nhũng, cũng như các công nghệ pháp lý gắn với các công cụ pháp lý hiệu quả, giải thích pháp luật và các hình thức thực thi pháp luật giúp giảm thiểu các yếu tố dẫn đến tham nhũng.

Khái niệm về các biện pháp chống tham nhũng không chỉ dừng lại là việc thông qua các hành vi lập pháp trong phạm vi công cộng mà còn là việc áp dụng rộng rãi, trên thực tế, đây là điều sẽ cho phép kiểm soát cẩn thận các hoạt động tham nhũng. Đồng thời, cần vận dụng kinh nghiệm đấu tranh chống tham nhũng của nước ngoài, cũng như các tiêu chuẩn quốc tế về phòng chống tham nhũng.

Hơn nữa, để chống tham nhũng, cần phải có một xã hội dân sự chính thức, các tổ chức công độc lập, sự tham gia khách quan và có thẩm quyền của các phương tiện truyền thông. Nên đặt trọng tâm vào việc nâng cao mức độ minh bạch trong công việc của tất cả các ngành và các cấp chính quyền.

Để tăng hiệu quả đấu tranh chống tham nhũng, cần phải tương tác với các cơ quan giải quyết các vấn đề trong các lĩnh vực như:

- 1) Liên tục nâng cao năng lực chuyên môn chống tham nhũng của công chúng đối với các hành vi pháp lý theo quy định;

- 2) Bảo đảm tính công khai, minh bạch đối với

đầy đủ các thủ tục hành chính, pháp lý, việc ra quyết định, quy định chặt chẽ nhất của mình;

3) Tăng cường nghĩa vụ và trách nhiệm đối với tội phạm tham nhũng;

4) Phát triển hợp tác pháp lý quốc tế trong lĩnh vực chống tham nhũng;

5) Loại bỏ hệ thống lập kế hoạch và bố trí nhân sự đang nổi lên dựa trên cơ sở quan hệ họ hàng và cộng đồng, quan hệ thân thiết, cá nhân để tạo ra một đội ngũ [những người cùng chí hướng];

6) Cải tiến hệ thống kiểm soát xã hội - kiểm soát được thực hiện đối với hoạt động của các cơ quan, doanh nghiệp, tổ chức và toàn xã hội;

7) Hình thành sự phản kháng chống tham nhũng trong công dân.

Trong tương lai, các biện pháp này cần được áp dụng với sự tương tác tích cực hơn với các cơ quan chức năng khác, cụ thể là với các tổ chức lập pháp, hành pháp, tư pháp, công quyền. Chỉ có những nỗ lực và cố gắng chung mới có thể làm giảm mức độ tham nhũng và các biểu hiện của nó, và từ đó giảm thiểu thiệt hại đối với sự phát triển kinh tế - xã hội của nước Nga.

Tham nhũng phổ biến ở nhiều quốc gia, và quốc gia càng kém phát triển thì mức độ tham nhũng càng cao. Ở Nga, vấn đề này đang phổ biến và trong nhiều năm xã hội vẫn chưa thể tìm ra cách giải quyết. Xem xét kinh nghiệm của một số nước, tác giả đi đến kết luận rằng yếu tố chính làm giảm số vụ phạm tội trong lĩnh vực lạm quyền là hình thành phẩm chất tâm lý - xã hội của công dân, giáo dục ý thức chống tham nhũng, giúp bạn có thể chống lại những cám dỗ thỏa mãn lợi ích cá nhân làm tổn hại đến công chúng. Hệ thống phát triển văn hóa pháp lý cần được tạo ra trong nước, cho phép thúc đẩy tư tưởng chống tham nhũng và tăng cường giám sát của xã hội đối với hành vi của con người, các cơ quan, tổ chức và xã hội nói chung. Ngoài ra, cần phải xóa bỏ hệ thống tuyển dụng nhân sự hiện có cho các cơ quan dịch vụ nhà nước và thành phố trực thuộc trung ương trên cơ sở các mối quan hệ, cũng như thắt chặt kiểm soát thu nhập của các quan chức và đưa ra một hệ thống khuyến khích hiệu quả. Ở Nga, cần tạo điều kiện cho quyền

tự do báo chí của các phương tiện truyền thông và tạo điều kiện thuận lợi cho các cuộc điều tra độc lập của họ trong lĩnh vực tham nhũng. Ngoài ra, nên sử dụng hệ thống ngân hàng minh bạch để thanh toán tiền phạt và các giao dịch tiền tệ khác. Một trong những cách để giảm tham nhũng là tăng cường tính minh bạch và cởi mở của quy trình ngân sách vốn đang phát triển tích cực ở nước Nga hiện nay. Công khai thông tin về hoạt động của các cơ quan chức năng sẽ cho phép xã hội nhận thức được tất cả các quyết định của chính phủ được đưa ra và theo dõi các giai đoạn thực hiện chúng. Để đảm bảo chống tham nhũng có hiệu quả, cần sử dụng đồng thời tất cả các phương pháp trên, vì chỉ cần một tác động tích cực thì mức độ tội phạm đó mới giảm được.

Tổng thống Nga Vladimir Putin đã không ít lần lên tiếng kêu gọi đẩy mạnh cuộc chiến chống tham nhũng trên toàn nước Nga và coi chống tham nhũng là yếu tố quan trọng để phát triển đất nước. Diễn hình như cuối tháng 4-2017, phát biểu trong một cuộc họp với các thành viên của Hội đồng lập pháp Liên bang, ông nhấn mạnh nhà nước Nga phải chứng tỏ khả năng chống tham nhũng hiệu quả, độc lập và thực sự làm được điều đó, đồng thời loại bỏ những kẻ cơ hội muốn coi chống tham nhũng là cơ hội để làm lợi bản thân và gây rối loạn đất nước. Tổng thống Vladimir Putin cho rằng điều quan trọng nhất trong cuộc chiến chống tham nhũng là phải phân biệt được ai thực sự muốn làm trong sạch bộ máy nhà nước với những ai đang mưu tính việc sử dụng cuộc chiến chống tham nhũng để mưu cầu công danh. Ông khẳng định: [Chúng ta phải chống tham nhũng quyết liệt]⁽⁴⁾.

Tham nhũng là một mối đe dọa nghiêm trọng đối với bất kỳ nhà nước và xã hội nào, do đó, với những điều trên, Nga với tư cách là một quốc gia lớn và mạnh mẽ, phải chấp nhận mọi thách thức từ bên ngoài và giải quyết những vấn đề quan trọng mang tính toàn cầu trong giai đoạn hiện nay.

3. Gợi mở một số giải pháp nâng cao hiệu quả phòng chống tham nhũng ở Việt Nam

(1) Cần phổ biến đầy đủ thông tin về tham nhũng trong nhân dân, đặc biệt là về nguyên nhân

và hậu quả của tham nhũng đối với xã hội, để giáo dục nhân dân rằng đưa hối lộ để hoàn thành nhanh công việc và các quá trình quan liêu khác chỉ góp phần làm phát triển tham nhũng. Khuyến khích mọi người tích cực tham gia cuộc đấu tranh chống tham nhũng. Khi người dân nhận thức đầy đủ về các hình thức tham nhũng và tác hại của nó, họ sẽ trở thành lực lượng chống tham nhũng mạnh mẽ và hiệu quả theo ý mình.

(2) Quá trình cải cách hành chính cần được đẩy mạnh để giúp loại bỏ cơ hội phát sinh tham nhũng. Đặc biệt, cần đơn giản hóa cơ cấu bộ máy nhà nước, cơ cấu quản lý hành chính với sự phân bổ chức trách, nhiệm vụ phù hợp, rõ ràng, minh bạch. Điều này đặc biệt liên quan đến việc công khai các thủ tục hành chính đối với các hoạt động, các lĩnh vực dễ xảy ra tham nhũng như cấp giấy phép xây dựng, thủ tục về đất đai, nhà ở, đăng ký kinh doanh, ... vì những thủ tục hành chính này có nhiều tham nhũng nhất.

(3) Cần thực hiện nghiêm túc các quy định về công khai, minh bạch trong hoạt động của các thiết chế nhà nước nhằm góp phần chống lạm quyền. Đồng thời, cần thực hiện chủ trương cắt giảm nguồn thu nhập và tài sản của cán bộ có chức vụ, quyền hạn, trước hết là cán bộ lãnh đạo chính quyền và các cơ quan. Ai không giải trình được nguồn gốc tài sản sẽ bị điều tra hành chính, xử lý hình sự nếu phát hiện nguồn gốc tài sản là bất hợp pháp, đồng thời tịch thu toàn bộ số tài sản này.

(4) Trong tương lai gần, chính phủ nên cải thiện chính sách chống tham nhũng, chủ yếu trong lĩnh vực pháp luật. Luật này nên bao gồm các điều khoản về làm giàu bất chính. Đó cũng là yêu cầu quan trọng của Công ước Liên Hợp Quốc về chống tham nhũng. Ngoài ra, cần thành lập một cơ quan chống tham nhũng độc lập, hoạt động tách biệt với các cơ quan bảo vệ pháp luật, có quyền hạn đặc biệt, và trực thuộc Tổng Bí thư Đảng Cộng sản Việt Nam, nhằm khắc phục ảnh hưởng của các chính trị gia và sự cố dễ gây áp lực cho họ. Các bộ trưởng, lãnh đạo cấp cao không có quyền can thiệp vào cuộc điều tra và các thủ tục điều tra khác của cơ quan này. Cơ quan này cần có toàn quyền điều tra,

xét xử và truy tố người phạm tội.

(5) Phát huy vai trò tích cực của báo chí, truyền thông, kiểm soát, quản lý tốt các hoạt động báo chí, xuất bản, internet và mạng xã hội.

Phát huy vai trò, trách nhiệm của các cơ quan báo chí, truyền thông trong đấu tranh với các luận điệu thù địch, sai trái, phòng, chống □ tự diễn biến □ □ tự chuyển hóa □ Các cơ quan báo chí, truyền thông phải phản ánh trung thực, kịp thời, góp phần đưa chính sách pháp luật của Đảng và Nhà nước vào cuộc sống và là kênh thông tin quan trọng phát hiện những mặt tiêu cực trong xã hội, những biểu hiện suy thoái của cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức. Bên cạnh đó, báo chí, truyền thông đóng vai trò giám sát và phản biện xã hội; nâng cao hiệu quả tuyên truyền, nêu gương người tốt, việc tốt, lấy nhân tố tích cực để đẩy lùi tiêu cực, chú trọng việc giáo dục đạo đức bằng cách nêu gương của cán bộ, đảng viên, thực hiện nghiêm Quy định số 08-QĐ/TW ngày 25/10/2018 của Ban Chấp hành Trung ương quy định trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên, trước hết là Ủy viên Bộ Chính trị, Ủy viên Ban Bí thư, Ủy viên Ban Chấp hành Trung ương./.

(1) Информационно-аналитический портал « Центр гуманитарных технологий» [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://gtmarket.ru/ratings/corruption-perceptions-index> (дата обращения: 15.12.2022).

(2) Công thông tin và phân tích □ Trung tâm Công nghệ Nhân đạo □ [Nguồn điện tử] - truy cập: <http://gtmarket.ru/ratings/corrupt-perceptions-index> (ngày truy cập: 15/12/2022).

(3) Công thông tin và phân tích □ Public.ru □ [Nguồn điện tử] truy cập: <http://www.public.ru/> (ngày truy cập: 14/11/2022).

(4) Vladimir Putin kêu gọi không ngừng chống tham nhũng. báo Nga. 26/01/2016. Truy cập: <https://rg.ru/2016/01/26/korrupsia-site.html>

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Shishkarev S. N. Cơ sở khái niệm và pháp lý của chính sách chống tham nhũng của Nga: chuyên khảo. M.: NORMA, 2010.tr.198.